

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
VAIKO TEISIŲ APSAUGOS KONTROLIERIUS**

**P A Ž Y M A
DĖL L. SKUNDO**

2012-01-16 Nr. (6.1-2011-59)-PR-10

Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigoje 2011-04-04 buvo gautas L. kreipimasis dėl galimai ribojamos galimybės abiem tėvams VŠĮ Vilniaus universitetinėje Antakalnio ligoninėje slaugyti du vaikus.

Pareiškėja poreikį abiem tėvams stacionare slaugyti abu vaikus motyvavo mažu vaikų amžiumi (2 mėn. ir 2 m. 3 mėn.), vienam iš jų nustatytu neįgalumu ir bloga savo sveikatos būkle.

Tyrimo metu nustatyta:

1. Vaiko teisių apsaugos kontrolierė 2011-04-04 kreipėsi į VŠĮ Vilniaus universitetinės Antakalnio ligoninės administraciją ir prašė pateikti argumentus, pagrindžiančius ligoninės administracijos sprendimą sudaryti galimybes nuo 2011-04-11 tik vienai pareiškėjai L. slaugyti abu nepilnamečius vaikus.

2. VŠĮ Vilniaus universitetinės Antakalnio ligoninės direktorius 2011-04-07 rašte (Nr. 01-166) vaiko teisių apsaugos kontrolierei nurodė, jog tėvų pageidavimu vaikai bus paguldyti 2011-04-11 (pakartotinai įvertinus tuometinę būklę), tačiau tik su motina. Motinos norą guldyti ir jos vyrą, ligoninės administracija laiko nepagrįstu, kadangi vaikų slaugą užtikrins ligoninės slaugytojos.

3. Vaiko teisių apsaugos kontrolierė kreipėsi į Valstybinę medicininio audito inspekciją prie Sveikatos apsaugos ministerijos ir prašė įvertinti atvejį, ar teisėtai ir pagrįstai abiem tėvams nebuvo sudaryta galimybė slaugyti nepilnamečius vaikus.

4. Valstybinės medicininio audito inspekcijos prie Sveikatos apsaugos ministerijos direktorė 2011-05-06 (raštas Nr. 4R-729(D-154) informavo vaiko teisių apsaugos kontrolierę, kad:

4.1 Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus 2011-04-11 rašto (Nr. 17-2-468) pagrindu Valstybinė medicininio audito inspekcija prie Sveikatos apsaugos ministerijos (toliau - Inspekcija) atliko tyrimą dėl 2011 m. balandžio mėn. VŠĮ Vilniaus universitetinės Antakalnio ligoninės (toliau - Antakalnio ligoninė) veiksmų, kuriais nepilnamečius pacientus stacionare prižiūrėti leista jų motinai L. ir kartu būti neleista pacientų tėvui, teisėtumo.

4.2 Antakalnio ligoninė 2011-04-07 rašte Nr. 01-166 nurodė, kad 2011-04-01 šios ligoninės nepilnamečiai pacientai buvo konsultuoti gydytojų, pacientams rekomenduotas planinis ištyrimas ir gydymas stacionare nuo 2011-04-11, tačiau Antakalnio ligoninės administracija 2011-04-01 informavo pacientų atstovus, kad nuo 2011-04-11 su nepilnamečiais vaikais kartu bus stacionarizuota tik pacientų motina.

4.3 VŠĮ Vilniaus universitetinė Antakalnio ligoninė 2011-05-02 raštu Nr. 01-193 informavo Inspekciją, kad nepilnamečiai pacientai planiniam ištyrimui ir gydymui neatvyko.

4.4 Inspekcija pagal kompetenciją, įvertinusi teisės aktų, kuriuose reglamentuota nepilnamečio paciento teisė būti stacionare prižiūrimam (slaugomam) tėvų ar kitų įgaliotų asmenų, nuostatas, nustatė, kad tokio pobūdžio teisė yra nustatyta tik Psichikos sveikatos priežiūros įstatymo (Žin., 1995, Nr. 53-1290) 25 str. 2 d., t.y. tik pacientui, kuriam teikiamos psichiatrijos profilio sveikatos priežiūros paslaugos. Viena iš pagrindinių Inspekcijos funkcijų yra asmens sveikatos priežiūros įstaigų teiktų asmens sveikatos priežiūros paslaugų kokybės įvertinimas, t.y. ar šios paslaugos atitinka teisės aktų reikalavimus. Nagrinėjamu atveju, nesant teisės aktų reikalavimų, kurie nustatytų Antakalnio ligoninei pareigą užtikrinti nepilnamečių pacientų teisę būti stacionare prižiūrimiems (slaugomiems) tėvų ar kitų įgaliotų asmenų,

Inspekcija konstatuoja, kad Antakalnio ligoninė nepažeidė teisės aktų reikalavimų ir įstaigai taikyti poveikio priemonių neturi teisinio pagrindo.

4.5 Inspekcija, vadovaujantis Inspekcijos nuostatų, patvirtintų sveikatos apsaugos ministro 2009-11-16 įsakymu Nr. V-941 (Žin., 2009, Nr. 139-6142), 9.9 p., Antakalnio ligoninės vadovui siūlo Vidaus tvarkos taisyklėse, patvirtintose Antakalnio ligoninės direktoriaus 2010-07-26 įsakymu, numatyti nepilnamečio paciento teisę būti stacionare prižiūrimam (slaugomam) tėvų ar kitų įgaliotų asmenų ir reglamentuoti šios teisės įgyvendinimo tvarką.

5. Atsižvelgdama į Valstybinės medicininio audito inspekcijos prie Sveikatos apsaugos ministerijos 2011-05-06 raštą Nr. 4R-729(D-154), vaiko teisių apsaugos kontrolierė kreipėsi į Sveikatos apsaugos ministeriją ir prašė pateikti nuomonę dėl Inspekcijos išvados pagrįstumo, nagrinėjant L. skundą, bei nuomonę dėl teisės aktų, reglamentuojančių mažamečio paciento teisę būti slaugomu vieno iš tėvų, nuostatų bei jų praktinio įgyvendinimo.

Kreipimesi vaiko teisių apsaugos kontrolierė atkreipė dėmesį, jog teisę būti slaugomiems tėvų turi ir vaikai, kuriems teikiamos ne tik psichiatrijos profilio paslaugos, bet ir reabilitacijos paslaugos. Pagal patvirtintą Vaikų atrankos ir siuntimo į medicininės reabilitacijos sveikatos priežiūros įstaigas tvarkos aprašą (Žin., 2008, Nr. 12-407, 2010, Nr. 147-7546), vaikai iki 8 metų turi teisę vykti į medicininės reabilitacijos įstaigas lydimi slaugančio asmens, todėl vaiko teisių apsaugos kontrolierė išreiškė abejones dėl Inspekcijos pateiktos išvados pagrįstumo, jog tik esant psichiatrijos ar medicininės reabilitacijos paslaugų profiliui, vaikas turi teisę būti slaugomas vieno iš tėvų, o teikiant kito sveikatos priežiūros paslaugų profilio paslaugas, pvz. alergologijos, vaikai iki 3 metų neturi teisės stacionare būti slaugomi. Kreipimesi vaiko teisių apsaugos kontrolierė išreiškė abejones ir dėl VŠĮ Vilniaus universitetinės ligoninės Antakalnio ligoninės administracijos priimto sprendimo nesudaryti galimybės slaugyti savo dviejų mažamečių vaikų, motyvų, kurie suponuoja nuomonę, jog sveikatos priežiūros įstaiga sprendimą priėmė ne vaiko teisių interesų prioritetiškumo, o įstaigos interesų pirmumo kontekste.

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė pažymėjo, jog pagal Stacionarinių asmens sveikatos priežiūros paslaugų, kurių išlaidos apmokamos Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis, ir bazinių kainų patvirtintą sąrašą (Žin., 2010, Nr. 24-1146), vaikų slaugymas stacionare yra laikomas asmens sveikatos priežiūros paslauga. Teisės aktai numato, jog už *motinų*, slaugančių vaikus iki 3 metų išlaikymą ligoninėse (paros stacionaruose) (Žin., 1997, Nr. 91-2298), ligonių kasos apmoka iš privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto gydymo įstaigoms viso faktinio gulėjimo laikotarpio išlaidas.

Taip pat vaiko teisių apsaugos kontrolierė atkreipė dėmesį ir į tai, jog minėtas Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 1997-10-02 įsakymas Nr. 524 „Dėl dienos stacionarų ir apmokėjimo už *motinų*, slaugančių vaikus, išlaikymą“ (Žin., 1997, Nr. 91-2298) sudaro prielaidas manyti, jog slaugymo paslauga gali būti apmokėta tuo atveju, jei vaikus iki 3 metų amžiaus slaugo motinos, kai tarptautiniuose ir nacionaliniuose teisės aktuose įtvirtintas tėvų lygybės principas. Todėl minėto Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 1997-10-02 įsakymo Nr. 524 „Dėl dienos stacionarų ir apmokėjimo už *motinų*, slaugančių vaikus, išlaikymą“ formuluotė neatspindi tėvų lygiateisiškumo principo.

6. Sveikatos apsaugos viceministrė Janina Kumpienė 2011-06-23 (raštas Nr. 10-(1.28-142)-4860) informavo vaiko teisių apsaugos kontrolierę, jog Lietuvos Respublikos teisės aktai nereglamentuoja apmokėjimo už tėvo ar kartu abiejų tėvų, slaugančių vaikus stacionare, išlaikymą. Atsižvelgiant į rašte išdėstytus pastebėjimus, rengiamas Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 1997 m. spalio 2 d. įsakymo Nr. 524 „Dėl dienos stacionarų ir apmokėjimo už *motinų*, slaugančių vaikus, išlaikymą“ pakeitimo, kuriuo būtų užtikrintas tėvų (globėjų ir t.t.) lygiateisiškumas į išlaikymą, slaugant vaikus, projektas.

7. Vaiko teisių apsaugos kontrolierė pakartotinai 2011-11-21 kreipėsi į sveikatos apsaugos ministrą Raimundą Šukį ir, atsižvelgdama į anksčiau atkreiptą dėmesį dėl nepakankamo vaikų teisės įgyvendinimo būti slaugomu vieno iš tėvų, teisinio reglamentavimo, siūlė svarstyti galimybę įtvirtinti šią nuostatą teisės aktuose.

8. Sveikatos apsaugos viceministrė Nora Ribokienė 2011-12-08 (raštas Nr. 10-(10.6-33)-9391) informavo vaiko teisių apsaugos kontrolierę, jog:

8.1 2011 m. liepos 20 d. pakeistas Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 1997 m. spalio 2 d. įsakymas Nr. 524 „Dėl dienos stacionarų ir apmokėjimo už motinų, slaugančių vaikus, išlaikymą“, kuris reglamentavo tik motinos teisę slaugyti vaiką stacionare. Dėl to tėvui (ar kitiems teisėtiems vaiko atstovams) ne visada būdavo sudaroma galimybė slaugyti nepilnamečių pacientą stacionarinėje asmens sveikatos priežiūros įstaigoje.

8.2 Vadovaujantis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2011 m. liepos 20 d. įsakymu Nr. V-707 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 1997 m. spalio 2 d. įsakymo Nr. 524 „Dėl dienos stacionarų ir apmokėjimo už motinų, slaugančių vaikus, išlaikymą“ pakeitimo“ (Žin., 2011 Nr.97-4567), reglamentuojama vaiko (-ų) teisė būti slaugomu stacionarinėje asmens sveikatos priežiūros įstaigoje vieno iš teisėtų vaiko atstovų ir patvirtintas asmens, slaugančio vaiką (-us), išlaikymo išlaidų apmokėjimas iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšų.

8.3 Nepilnamečių pacientų teisė būti slaugomam stacionarinėje asmens sveikatos priežiūros įstaigoje vieno iš teisėtų nepilnamečio paciento atstovų (vieno iš abiejų tėvų, tėvių, globėjų ir kt.) visiškai užtikrinama.

9. Iš Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigoje surinktos tyrimo medžiagos ir to, kas išdėstyta pažymos 1- 8 punktuose, **darytinos šios išvados:**

9.1 Vaiko teisių apsaugos kontrolierius tiria pareiškėjų skundus dėl fizinių ir juridinių asmenų veiksmų ar neveikimo, dėl kurių pažeidžiamos (manoma, kad pažeidžiamos) ar gali būti pažeistos vaiko teisės ar jo teisėti interesai, taip pat skundus dėl pareigūnų piktnaudžiavimo ar biurokratizmo vaiko teisių apsaugos srityje.

9.2 Nacionaliniai ir tarptautiniai teisės aktai, reglamentuojantys vaiko teisių ir teisėtų interesų apsaugą, pabrėžtinai akcentuoja visiems asmenims taikomą reikalavimą – visur ir visada, imantis bet kokių vaikų liečiančių veiksmų, pirmiausia atsižvelgti į jo interesus.

Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse įtvirtintas prioritetas vaikų teisių ir interesų apsaugos ir gynimo principas reiškia, kad tiek priimant teisės aktus, tiek juos taikant, tiek sprendžiant klausimus, kurių teisės aktai nereglamentuoja, visada būtina įvertinti sprendimą ar bet kokią veiksmą vaiko interesų požiūriu bei užtikrinti, kad jie nebūtų pažeisti. Vaikai yra ypatinga visuomenės grupė, kurios teisės ir teisėti interesai privalo būti užtikrinami, dėl jų fizinio ir psichinio nebrandumo jiems reikalinga ypatinga apsauga ir priežiūra, taip pat atitinkama teisinė apsauga.

9.3 Iš tyrimo metu surinktų duomenų matyti, kad 2011-04-11 VšĮ Vilniaus universitetinėje Antakalnio ligoninėje buvo numatytas L. vaikų planinis ištyrimas, kurio metu pareiškėja pageidavo savo abu vaikus stacionare slaugyti kartu su vaikų tėvu, motyvuodama vaikų amžiumi (2 mėnesių ir 2 m. 3 mėnesių) bei pačios sveikata (atlikta operacija bei kitos ligos), tačiau ligoninės administracija tokios galimybės nesudarė. Motinos norą guldyti ir jos vyrą, ligoninės administracija laikė nepagrįstu, kadangi vaikų slaugą užtikrins ligoninės slaugytojos (pažymos 2 punktas).

9.4 Valstybinės medicininio audito inspekcijos prie Sveikatos apsaugos ministerijos išvadose (pažymos 4.4 punktas) nurodyta, jog nepilnamečio paciento teisė būti stacionare prižiūrimam (slaugomam) tėvų ar kitų įgaliotų asmenų yra nustatyta tik Psichikos sveikatos priežiūros įstatymo (Žin., 1995, Nr. 53-1290) 25 str. 2 d., t.y. tik pacientui, kuriam teikiamos psichiatrijos profilio sveikatos priežiūros paslaugos, todėl Inspekcija konstatavo, jog VšĮ Antakalnio ligoninė nepažeidė teisės aktų reikalavimų ir įstaigai poveikio priemonės taikytos nebuvo.

Iš pažymos 4.3 punkto matyti, jog nepilnamečiai pacientai planiniam ištyrimui ir gydymui į VšĮ Vilniaus universitetinę Antakalnio ligoninę neatvyko.

9.5 Atkreiptinas dėmesys, jog 2011 m. liepos 20 d. buvo pakeistas sveikatos apsaugos ministro 1997 m. spalio 2 d. įsakymas Nr. 524 „Dėl dienos stacionarų ir apmokėjimo už motinų, slaugančių vaikus, išlaikymą“, kuris reglamentavo tik motinos teisę slaugyti vaiką stacionare. Dėl

to tėvui (ar kitiems teisėtiems vaiko atstovams) ne visada būdavo sudaroma galimybė slaugyti nepilnametį pacientą stacionarinėje asmens sveikatos priežiūros įstaigoje. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2011 m. liepos 20 d. įsakymu Nr. V-707 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 1997 m. spalio 2 d. įsakymo Nr. 524 „Dėl dienos stacionarų ir apmokėjimo už motinų, slaugančių vaikus, išlaikymą“ pakeitimo“ (Žin., 2011 Nr.97-4567), reglamentuojama vaiko (-ų) teisė būti slaugomu stacionarinėje asmens sveikatos priežiūros įstaigoje vieno iš teisėtų vaiko atstovų ir patvirtintas asmens, slaugančio vaiką (-us), išlaikymo išlaidų apmokėjimas iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšų.

9.6 Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytą sveikatos apsaugos ministro 1997 m. spalio 2 d. įsakymą Nr. 524 „Dėl dienos stacionarų ir apmokėjimo už motinų, slaugančių vaikus, išlaikymą“ pakeitimo“ (Žin., 2011 Nr.97-4567), kuriuo, sveikatos apsaugos ministerijos nuomone, nepilnamečių pacientų teisė būti slaugomam stacionarinėje asmens sveikatos priežiūros įstaigoje vieno iš teisėtų nepilnamečio paciento atstovų (vieno iš abiejų tėvų, įtėvių, globėjų ir kt.) visiškai užtikrinama, vaiko teisių apsaugos kontrolierė nuomone, šis sveikatos apsaugos ministro įsakymas nustato tik asmenų, slaugančių vaiką (-us) iki 3 metų amžiaus stacionarinėje asmens sveikatos priežiūros įstaigoje, *išlaikymo išlaidų apmokėjimą*.

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė dar kartą atkreipia dėmesį, jog Psichikos sveikatos priežiūros įstatymo (Žin., 1995, Nr. 53-1290) nuostatos sudaro galimybę nepilnamečiams tėvų ar globėjų būti slaugomiems net iki 10 metų, o hospitalizuojant nepilnametį, bet vyresnį kaip 10 metų pacientą, vienas iš tėvų ar globėjas (rūpintojas) gali kreiptis į psichiatrą, kad leistų būti psichiatrijos įstaigoje kartu su nepilnamečiu.

Teisę būti slaugomiems tėvų turi ir vaikai, kuriems teikiamos ne tik psichiatrijos profilio paslaugos, bet ir reabilitacijos paslaugos. Pagal patvirtintą Vaikų atrankos ir siuntimo į medicininės reabilitacijos sveikatos priežiūros įstaigas tvarkos aprašą (Žin., 2008, Nr. 12-407, 2010, Nr. 147-7546), vaikai iki 8 metų turi teisę vykti į medicininės reabilitacijos įstaigas *lydimi slaugančio asmens*. Vyresni nei 8 metų amžiaus vaikai galėtų būti lydimi slaugančio asmens, jei vaikui yra nustatytas neįgalumas arba gydytojų konsultacinė komisija (toliau tekste – GKK) nustatė, kad reikalinga slauga dėl adaptacijos ar elgesio sutrikimų, dėl sunkių centrinės ar periferinės nervų sistemos, atramos-judamojo aparato pažeidimų, traumų, operacijų.

Atkreiptinas dėmesys, jog aukščiau paminėtuose teisės aktuose aiškiai reglamentuota nepilnamečio paciento teisė būti stacionare slaugomu vieno iš tėvų ar kitų įgaliotų asmenų, kas nesudaro prielaidų ir galimybių sveikatos priežiūros įstaigai priimti sprendimą įstaigos interesų pirmumo kontekste. Manytina, jog ministro 1997 m. spalio 2 d. įsakymas Nr. 524 „Dėl dienos stacionarų ir apmokėjimo už motinų, slaugančių vaikus, išlaikymą“ pakeitimo“ (Žin., 2011 Nr.97-4567) neišsprendžia nepilnamečio paciento teisės būti slaugomu vieno iš tėvų ar kitų įgaliotų asmenų, teisinio reglamentavimo nepakankamumo.

Remdamasi tuo, kas išdėstyta, bei atsižvelgdama į teisės aktuose įtvirtintus prioritetinius vaiko interesų bei vaiko teisių ir teisėtų interesų apsaugos ir gynimo principus, ir vadovaudamasi Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstatymo 24 straipsnio 6 punktu,

nusprendžia:

1. Atsižvelgiant į pažymos išvadų 9.6 punktą, siūlyti svarstyti pakartotinai įvertinti galimybę dėl vaikų teisės būti slaugomu vieno iš tėvų (ar kitų atstovų) teisės aktuose, įtvirtinimo.

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė

Edita Žiobienė

Kristina Matuzienė, tel. (8 5) 249 9269 faks. (8 5) 265 7960, el. p. kristina.matuziene@lrs.lt